

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning
på yrkesprogram
vid G.O. Kompetens Transportgymnasium
i Helsingborgs kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om G.O. Kompetens Transportgymnasium

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid G.O. Kompetens Transportgymnasium i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på fordons- och transportprogrammets inriktning transport.

G.O. Kompetens Transportgymnasium besöktes den 21–23 januari 2014. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsråd Monika Ivarsson och utredare Cecilia Palmqvist. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om G.O. Kompetens Transportgymnasium

G.O. Kompetens Transportgymnasium har 107 elever, samtliga på fordons- och transportprogrammets inriktning transport, varav 19 elever i den klass i årskurs 2 som granskningen gäller.

Skolan har bedrivit gymnasieutbildning sedan läsåret 2002/2003. Fram till innevarande läsår har utbildningen varit lokaliserad på två orter så att undervisning i yrkesämnena och kärnämnen/gymnasiegemensamma ämnen delvis skett

på olika orter. Eleverna får nu undervisning i samtliga ämnen i de samlade skolbyggnaderna i Vallåkra 17 km sydost om Helsingborg.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2012/2013 hade skolan 34 elever i årskurs 3. Skolans resultat för genomsnittlig betygspoäng samt grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier redovisas med två prickar i statistiken. Det innebär att det var färre än 10 av de 34 eleverna som fick slutbetyg från gymnasieskolan på vårterminen. Statistiken för samma läsår visar också att 82,4 procent av eleverna fullföljde utbildningen med slutbetyg efter fyra år.

Skolinspektionen genomförde regelbunden tillsyn vid G.O. Kompetens Transportgymnasium under våren 2010 (dnr 44-2010:1606). Skolinspektionen fann bland annat bristerna att skolan inte gav alla elever förutsättningar att nå lägst målen för utbildningen och att skolans åtgärdsprogram inte uppfyllde författningarnas krav.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med

yrkesämnen kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placerar kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på fordons- och transportprogrammets inriktning fordon och identifierat tre prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

ANKNYTNING TILL UTBILDNINGENS MÅL

Att eleverna känner till målen för utbildningen är en förutsättning för att de ska kunna ha inflytande över den. Enligt lärarna är det ett uttalat uppdrag från rektorn att prata om målen. I de gymnasiegemensamma ämnena upplever eleverna att lärarna är bra på att förklara målen för eleverna, medan de uppger att detta varierar mellan lärarna i yrkesämnena. En orsak kan vara att man enligt rektorn arbetar med flera yrkeskurser samtidigt vilket kan göra kursernas olika mål otydliga för eleverna. Vid lektionsobservationer framgår det att eleverna får instruktioner om vilka moment de ska klara av, men att kopplingen till kursernas mål inte är tydlig. Eleverna uppger också att anknytningen till målen under pågående kurs är svag, och lärarna anser att denna anknytning kan förbättras. Det framgår av lektionsobservationer och diskussioner med lärarna och rektorn att inte bara undervisningen i yrkesämnena utan också i gymnasiegemensamma ämnen tenderar att bli momentstyrd så att arbetet består av avbockningsbara uppgifter som ska genomföras. Enligt lärarna i gymnasiegemensamma ämnen är detta ett sätt att få eleverna att förstå vad som förväntas av dem. Det framgår av samtliga intervjuer att många elever bara är intresserade av yrkesämnena. Skolans förmåga att engagera eleverna i hela utbildningen skulle kunna främjas av att skolan tydligare klargör för eleverna vilket sammanhang de befinner sig i, till exempel genom att läroplanens uppdrag blir mer synligt för eleverna, genom att examensmålen framhävs och genom att kursmålen kontinuerligt hålls aktuella i förhållande till arbetet.

UTFORMNING AV ELEVERNAS INFLYTANDE

Enligt de intervjuade eleverna utgår den mesta undervisningen från en färdig planering från lärarnas sida. Lärarna bekräftar elevernas bild och förklarar detta med att "eleverna bara gäspar annars". Lärarna beskriver att det är svårt

att få Skolverkets ämnesplaner att bli meningsfulla för eleverna. Elevernas uppfattning är att många lärare vill att de ska vara delaktiga, men av exemplet eleverna ger framgår det att deras inflytande är begränsat till i vilken ordning moment ska göras eller ibland vilken typ av examination de får göra. Intervjuerna med lärare och elever visar att diskussionen med eleverna sällan når så långt som till ett reellt inflytande över innehållet.

Enligt intervjun med lärarna är läroplanens mål angående elevinflytande inte påtagligt styrande för skolans gemensamma arbete. Lärarna uppger att eleverna vet att de ska ha inflytande, men att inflytandet i praktiken utgörs av en informell dialog mellan elev och lärare på individnivå. Eleverna uppger att det är olika mellan lärarna om de följer upp arbetet efteråt och inhämtar elevernas synpunkter.

Ett sätt att främja elevernas delaktighet är att involvera dem i programråden. Enligt rektorn har detta inte skett.

Rektorn kan inte uppge hur elevernas inflytande gestaltar sig utan hänvisar till Helsingborgs kommuns attitydundersökning som skolan deltar i och där elevernas upplevelse av skolmiljön och undervisningen mäts. Intervjuer med rektorn och lärarna visar också att skolan inte har någon dokumenterad och fungerande planering för utformningen av elevernas inflytande.

ANPASSNING TILL ELEVERNA

Intervjuer med elever och lärare samt lektionsobservationer visar en hög grad av anpassning till den enskilda elevens förutsättningar och utvecklingsnivå i de praktiska delarna av yrkesämnena. Såväl i de gymnasiegemensamma ämnena som i teoretiskt betonade yrkeskurser är emellertid måluppfyllelsen i klassen som Skolinspektionen följt mycket otillfredsställande med varierande antal F (3-15 för de 19 eleverna) i samtliga hittills betygssatta kurser. Merparten av dessa kurser är gymnasiegemensamma, men även yrkeskurser ingår. Rektorn och lärarna vittnar om att många elever helt saknar motivation för de gymnasiegemensamma ämnena som de i många fall också misslyckats med i grundskolan. Dessa ämnen är dominerande under elevernas första år i utbildningen. Intervjuerna med lärare och elever visar att arbetet huvudsakligen är utformat så att eleverna, i stort sett på samma sätt, ska utföra uppgifter som bedöms och betygsätts. Eleverna beskriver att en del lärare tar reda på hur eleverna helst vill arbeta, men att anpassningen i övrigt är begränsad till att de kan jobba hemma för att bli klara. Enligt elevhälsans representant och lärarna är eleverna studieovana och många lockas till utbildningen enbart för körkortsbeförhöllighets-ernas skull. Lärarna och rektorn uppger att problemet med bristande måluppfyllelse orsakas av hög frånvaro från de gymnasiegemensamma ämnena. Skolan har enligt intervjuerna försökt möta detta med olika villkor som eleverna

Rapport

2014-03-10

7 (9)

Dnr 400-2013:2457

ska uppfylla för att få sina körkortsbehörigheter samt rapportering till CSN, men detta har inte varit fruktbart. Enligt elevhälsans representant har många elever studiesvårigheter och har bristande förkunskaper även om de har lägst betyget E i grundskoleämnena. Lärarna och rektorn bekräftar att det finns frågor som inte behandlats tillräckligt när det gäller skolans sätt att anpassa utbildningen till de elever som söker sig till skolan. Exempel på sådana frågor är hur eleverna kan motiveras och bli studiekompetenta, hur undervisningen kan anpassas till elevernas förutsättningar, om undervisningstiden i olika ämnen per vecka är fördelad efter elevernas behov, om kurserna är optimalt fördelade över läsåren och om resursfördelningen mellan programgemensamma och gymnasiegemensamma ämnen är ändamålsenlig.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans arbete med att tydliggöra mål och främja elevernas inflytande behöver utvecklas. Vidare behöver skolan utveckla undervisningen så att den bättre anpassas till elevernas behov.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

ANKNYTNING TILL EXAMENSMÅLEN OCH SAMVERKAN MELLAN LÄRARNÄ

Det framgår av intervjuer med lärare, elever och rektorn att eleverna inte upplever att kunskapsinnehållet i alla ämnen ingår i ett meningsfullt sammanhang för eleverna. Enligt dessa intervjuer har eleverna svårt att se meningen med de gymnasiegemensamma ämnena.

Rektorn uppger att det finns en hög grad av samarbete mellan lärarna i programgemensamma ämnen, men av intervjuer och lektionsobservationer framgår det att tyngdpunkten i samarbetet är av organisatoriskt slag så att undervisningen i de praktiska kurserna fungerar smidigt. Samverkan mellan lärarna i de olika ämnestyperna för att göra hela utbildningen till ett meningsfullt sammanhang är enligt intervjuerna inte utvecklad. Personalmöten förekommer en gång i månaden, men av intervjuer med lärarna och rektorn framgår det att utveckling av samverkan inte har någon prioriterad plats där. Intervjun med rektorn visar att examensmålen inte hålls aktuella i det pedagogiska ledarskapet.

Lärarna och eleverna ger exempel på hur lärarna i gymnasiegemensamma ämnen involverar de programgemensamma ämnena i undervisningen och därmed bidrar till att skapa sammanhang i utbildningen för eleverna. Det gäller till exempel att människosmuggling behandlas inom samhällskunskapen och att lärarna i svenska och engelska brukar anknyta till yrkesämnena. Intervjuerna med rektorn och lärarna visar emellertid att de programgemensamma ämnena

inte på motsvarande sätt främjar de gymnasiegemensamma ämnena. Skolinspektionen finner att även om lärarna och rektorn säger till eleverna att de gymnasiegemensamma ämnena är viktiga så kommuniceras inte detta budskap genom handling, till exempel genom att yrkeslärarna refererar till dessa ämnen i sin undervisning eller genom att de samverkar på lektioner i dessa ämnen.

Lärarna uppger också att de strävar efter tematiskt arbete, men att elevernas schema motverkar detta eftersom det är uppdelat i dagar med enbart programgemensamma respektive enbart gymnasiegemensamma ämnen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att examensmålen måste bli gemensamt styrande i undervisningen så att alla ämnen får förutsättningar att utgöra ett meningsfullt sammanhang för eleverna. Därtill krävs en utvecklad samverkan mellan lärarna.

Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

Enligt rektorn arbetar lärarna i yrkesämnena med formativ bedömning. Att detta sker även i de gymnasiegemensamma ämnena är något som rektorn enligt intervjun förutsätter men inte har någon reell kännedom om. Eleverna uppger att de får reda på "hur de ligger till" i flera ämnen och att lärarna pratar med dem enskilt. Det framgår emellertid också av samtalet med eleverna att det inte alltid är kunskapskraven som utgör det gemensamma underlaget för sådana samtal med eleverna. Elevernas exempel visar att det är det faktum att eleven får enskild uppmärksamhet som är fruktbart i sig, vilket kan leda till att "då blir det bättre studiero". Enligt lärarna blir bedömningarna delvis liktydiga med att man prickar av avklarade moment, medan den kvalificerade diskussionen utifrån kunskapskraven inte får tillräckligt utrymme i det löpande arbetet i alla ämnen. Lärarna uppger att det saknas en gemensam rutin för att återkoppla elevernas kunskapsutveckling till dem i varje ämne och att återkopplingen koncentreras till den samlade uppföljningen vid utvecklingssamtalet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan måste utveckla arbetet med att ge eleverna kontinuerlig återkoppling utifrån utbildningens mål och kunskapskrav.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Rapport

2014-03-10

9 (9)

Dnr 400-2013:2457

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena matematik, religion och transportteknik observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.